

УДК 364.63-053.2(497.11)
DOI: <https://doi.org/11.22182/sp.12021.1>
Оригинални научни рад

Ана Ђурђевић

*Goldsmiths, University of London, Social, Therapeutic and Community
Studies, UK**

Сања Ђурђевић

Висока школа социјалног рада, Београд*

АНАЛИЗА НОРМАТИВА И ПРАКСЕ СПРЕЧАВАЊА НАСИЉА НАД ЖЕНАМА У СРБИЈИ

Сажетак

Родно засновано насиље се сматра једним од најраспрострањенијих и најдрастичнијих облика кршења женских људских права и нарушавања људског достојанства и један је од најчешћих појавних облика дискриминације над женама. Овај рад има за циљ да представи скуп међународно преносивих стандарда важних за праксу превенције и третмана жена погођеним партнерским насиљем и да анализира националне документе и смернице за поступање релевантних институција у случајевима насиља над женама. Основна хипотеза рада је да усвајање и ратификовање међународних конвенција, између осталих и Конвенције о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици, представља иницијални корак ка остварењу принципа нулте толеранције на насиље и интегрише овај принцип у националне политике које су кључне за развој друштва. Овај рад указује да у Републици Србији постоји правни и институционални оквир за спречавање насиља над женама, али да стратешке мере и закони нису довољно делотворни, односно свеобухватни и координирани у заштити жена од свих видова насиља.

Кључне речи: насиље, род, равноправност, жене.

---

* sanja.djurdjevic@asp.edu.rs

*„Сва људска бића су рођена слободна и једнака
у достојанству и правима.“*

Универзална декларација људских права
Генерална скупштина УН, 10. децембар 1948.

УВОД

Упркос томе што развој модерних друштава прате различита достигнућа, идеје и покрети који заговарају човекову еманципацију, заштиту људских права, посебно заштиту од насиља, и даље у свим друштвима опстаје један облик насиља, који или није довољно видљив или изостаје адекватна заштита од њега. У питању је мушко насиље над женама. Оно се дешава најчешће далеко од очију јавности, у такозваној “приватној сфери”, у интимним односима партнера, иза затворених врата породичних кућа. Насиље над женама дешава се наравно и ван сфере приватног живота, међутим сва истраживања показују да је управо партнерско насиље најраспрострањенији облик насиља и оно се тешко детектује, управо због приватности интимних односа, а то често представља велики проблем (Balić, Divanović i Rišijaš, 2001). Данас се насиље над женама у већини законодавстава у свету третира као акт криминалног понашања, што нажалост није довело до смањења стопе насиља над женама. И тако изгледа да и ако људска цивилизација еволуира у свим сегментима, насиље опстаје, у свим својим облицима, у свим временима и културама.

Све до 1970 године жене изложене насиљу у партнерском односу биле су ван фокуса истраживања и политика (Westmarland & Bovs, 2018). Захваљујући пре свега феминистичком покрету развијена је родна парадигма насиља над женама, као неопходна и неизбежна у условима у којима се није могао чути женски глас. Према подацима Светске банке, 1976 године је само једна држава имала законе о насиљу у породици, док је овај број порастао на 76 у 2013. години (Kim, 2014). Данас се родно засновано насиље сматра једним од најраспрострањенијих и најдрастичнијих облика кршења женских људских права и нарушавања људског достојанства и један је од најчешћих појавних облика дискриминације над женама. Према глобалном извештају Светске здравствене организације (2013), „35 процената жена широм света доживело је или физичко и /или сексуално насиље од стране интимног партнера или сексуално насиље од стране неког ко није партнер“ (WHO, 2013). Насиље над женама, које се другачије назива и родно засновано насиље,

не угрожава само психичко и физичко здравље жене, а неретко и њен живот, већ представља и претњу друштву као целини. Апсолутни је приоритет сваког друштва да на појаву насиља понуди одговарајући одговор, односно целовиту, континуирану и благовремену интервенцију коју ће дати сви релевантни актери, на свим нивоима (институције, локална заједница, држава).

Оно чега смо свакодневно сведоци јесте најстрашнија последица партнерског насиља – фемцид, односно убиство жене. Подаци говоре да је чак у 70% случајева партнерских убистава хронично насиље над женом од стране партнера претходило убиству (Dobash et al., 2007). Емпиријско истраживање фемцида у партнерским односима у Србији, спроведено 2016. године на узорку од 153 случаја убистава жена у оквиру интимних партнерских односа, потврдило је постојање следећих ризичних фактора: изложеност жене хроничном партнерском насиљу, доступност оружја, утицај злоупотребе алкохола и психоактивних супстанци, присуство психичких поремећаја и болести и суицидалност извршиоца (Spasić, Kolarević, i Luković, 2017). Треба нагласити и да је насиље над женама у великој мери невидљиво за стручну и општу јавност, тако да многи случајеви насиља улазе у тамну бројку криминалитета и као такви остају ван граница кривичног гоњења.

МЕЂУНАРОДНИ И НАЦИОНАЛНИ СТАНДАРДИ

У друштвима у којима је употреба насиља у многим ситуацијама друштвено прихваћена норма ризик од насиља је највећи. Односи пуни сукоба, а посебно они у којима се догађају сукоби око финансија, љубоморе и женских родних улога су насилнији од мирних односа (Jewkes, 2002). Жене које су образовно и економски више оснажене заштићеније су од појаве партнерског насиља, али ова веза између оснаживања и ризика од насиља је нелинеарна. Насиље је понекад узроковано сиромаштвом или немогућношћу контроле жена, посебно у традиционалним друштвима у којима женска улога подразумева општу подршку мужа у свим сегментима и показатељ је неједнаког статуса жена у друштву (Blagojević, 1991). С друге стране истраживања говоре и о типичним вредносним уверењима која подстичу насиље над женама у социо-културном окружењу Србије и дели их на : општа, институционална и уверења насилника (Jugović, Jugović i Vogetić, 2016). Насиље над женама има далекосежне последице у многим областима, од нивоа психолошког (перцепције и мишљења, емоције, понашање) до

нивоа социјалног положаја породица и индивидуа (сиромаштво, незапосленост). Негативни ефекти насиља у партнерским везама имају и пратеће социјалне и економске трошкове. Тако на пример, амерички Национални центар за превенцију и контролу насиља у Сједињеним Државама, процењује да директни трошкови повезани са услугом пружања медицинске помоћи жртвама партнерског насиља годишње прелазе 5,8 милијарди долара (Centers for Disease Control and Prevention, 2003). 1

У последњих тридесетак година дошло је до значајног напретка у остваривању родне равноправности и права жена у појединим областима на глобалном плану, али истовремено су присутни и трендови ретрадиционализације родних односа, који су последица пре свега неравноправне расподеле богатства, смањивања природних ресурса и ескалације конфликта (Schwab at al., 2017).

Република Србија, као чланица УН, Савета Европе и других међународних организација има обавезу да обезбеђује услове за једнаке могућности жена и мушкараца у свим областима живота и рада. С обзиром да је насиље у породици и у партнерским односима један од најраширенијих облика дискриминације жена отклањање овог вида насиља захтева унапређење свеобухватног нормативног, политичког и институционалног оквира у складу са ратификованим међународним документима који се баве спречавањем и борбом против насиља над женама и насиља у породици. У Европи је први правно обавезујући инструмент који се односи на проблематику насиља над женама била Конвенција Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици, познатија као Истанбулска конвенција. Значај ове Конвенције је у томе што има јасну родну димензију и реafirмише родно разумевање феномена насиља над женама дефинишући га као „облик дискриминације жена и кршење њихових људских права: насиље над женама је „... кршење људских права и облик дискриминације над женама и представља сва дела родно заснованог насиља која доводе или могу да доведу до: физичке, сексуалне, психичке, односно финансијске повреде или патње за жене, обухватајући и претње таквим делима, принуду или произвољно лишавање слободе, било у јавности или приватном животу. ....”, Родно засновано насиље над женама “означава насиље, које је усмерено против жене зато што је жена, односно оно које несразмерно погађа жене.... „ (чл.3 Конвенције).²

---

1 Извештај доступан на: <https://www.cdc.gov/violenceprevention/pdf/ipvbook-a.pdf>

2 Савет Европе -Конвенција о спречавању и борби против насиља над женама и на-

Конвенција Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици је од стране Србије ратификована Законом о потврђивању Конвенције Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици.³ Ратификацијом Истанбулске конвенције Србија се обавезала да ће предузимањем одговарајућих мера спречити сваки вид дискриминације жена, што укључује и спречавање и заштиту од родно заснованог насиља. То између осталог значи да је дужност државе да предузима све потребне мере у циљу промене социјалних и културних модела понашања и елиминисања стереотипа о улози полова у друштву. Основни стратешки документ који је Република Србија усвојила у циљу спречавања насиља над женама била је Национална стратегија за спречавање и сузбијање насиља према женама у породици и у партнерским односима за период 2011–2015.⁴ Главни циљеви ове стратегије усклађени су са међународним препорукама и анализом стања у Србији и подразумевали су:

- 1) Успостављање система примарне, секундарне и терцијарне превенције;
- 2) Унапређивање нормативног оквира за заштиту жена од насиља;
- 3) Мултисекторску сарадњу и подизање капацитета органа и специјализованих служби;
- 4) Унапређивање система мера заштите и подршке жртвама насиља (стр.28).

У циљу остварења ових циљева било је неопходно донети и имплементирати одређене инструменте. Тако је донет донет најпре Општи протокол о поступању и сарадњи установа, органа и организација у ситуацијама насиља над женама у породици и у партнерским односима, који је ближе одредио обавезе учесника као и других субјеката који учествују у откривању и сузбијању насиља и пружању заштите и подршке особама која трпе насиље у породици, затим облике, начин и садржај сарадње између учесника

сиља у породици, члан 3; Истанбул, 11. мај 2011. Доступно на: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/210>

3 Закон о потврђивању Конвенције Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици, Службени гласник РС – међународни уговори, бр. 12/2013. Конвенција Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици донета је у Истанбулу 11. маја 2011. године, а Република Србија је потписала у априлу 2012, ратификовала у Народној скупштини у октобру 2013. и ступила је на снагу 1. августа 2014. Године.

4 Национална стратегија за спречавање и сузбијање насиља према женама у породици и у партнерским односима за период 2011–2015 објављена у: Службени гласник РС, бр. 27/2011.

који учествују у откривању и сузбијању насиља и пружању заштите и подршке особама која трпе насиље у породици као и активности и обавезе које се односе на поступање установа, органа и организација као и других учесника који учествују у откривању и сузбијању насиља и пружању заштите и подршке особама која трпе насиље у породици (Општи Протокол стр.4)5. С обзиром да се Општи протокол наслана на Стратегију његова главна тема је насиље у породици са нагласком да учиниоци насиља могу бити и мушкарци и жене. У овом документу није наглашена чињеница да су најчешће жртве насиља у породици жене, а учиниоци мушкарци, било као актуелни или бивши брачни или ванбрачни партнери, већ је само прецизирано да је главни циљ пружање брзе и ефикасне заштите женама жртвама насиља и то одмах по инциденту, јер ће се једино тако обезбедити како превентивно деловање (сузбијање будућег насиља у породици) тако и репресивно деловање (кажњавање учиниоца). Општи протокол предвиђа и увођење посебних програма за рад са учиниоцима насиља над женама, „како би се постигла трајна промена ставова и понашања учинилаца насиља и спречило понављање насиља у породици“ (Општи протокол стр:6.). Институције које имају обавезу поступања у случајевима насиља у породици су: полиција, установе социјалне заштите и други пружаоци услуга у систему социјалне заштите, здравствене установе ,установе у систему образовања и васпитања у случајевима када су укључена деца сведоци насиља, јавно тужилаштво, редовни и прекршајни судови.

Након усвајања Општег протокола о поступању и сарадњи установа, органа и организација у случајевима насиља над женама у породици и у партнерским односима, донети су и посебни протоколи. Министарство рада, запошљавања и социјалне политике, Министарство унутрашњих послова и Министарство просвете, науке и технолошког развоја су израдили и усвојили посебне протоколе у којима су дате смернице за поступање професионалки/професионалаца у систему заштите жена од насиља у породици и у партнерским односима: Посебан протокол о поступању центара за социјални рад – органа старатељства – у случајевима насиља у породици и женама у партнерским односима (2013)⁶, Посебан протокол о поступању полицијских службеника у случајевима насиља над женама у породици и у партнерским

5 Доступно на: <https://www.sigurnakuca.net/sites/default/files/inline-files/LjubicastiTekst.pdf>

6 Доступно на: <https://www.minrzs.gov.rs/sites/default/files/201811/Posebni%20protokol%20MRZSP%20nasilje%20u%20porodici.pdf>

односима (2013)⁷, Посебан протокол за правосуђе у случајевима насиља над женама у породици и партнерским односима (2014)⁸ и Посебан протокол Министарства здравља Републике Србије за заштиту и поступање са женама које су изложене насиљу (2009).⁹

Усвајањем протокола почела је реализација циљева усвојене Националне стратегије за спречавање и сузбијање насиља над женама у породици и у партнерским односима, а који су предвиђени у оквиру треће стратешке области посвећене унапређењу мултисекторске сарадње и подизање капацитета органа и специјализованих служби. Такође, Скупштина АП Војводине је 2008. године усвојила Стратегију за заштиту од насиља у породици и других облика родно заснованог насиља у АП Војводини за период од 2008. до 2012. године (Сл. лист АП Војводине”, бр. 20/2008), а затим је 2014. године донет и Програм за заштиту жена од насиља у породици и у партнерским односима и других облика родно заснованог насиља у АП Војводини за период од 2015. до 2020. године.¹⁰

АНАЛИЗА СТАЊА У СРБИЈИ

Свакодневно смо сведоци чињенице да су различити облици насиља, у најширем смислу, присутни у свим областима јавног и приватног живота. Потпуно парадоксално, али изгледа као да се никада није више чинило на плану спречавања и сузбијања насиља, а да никада није било присутније насиље у бројним областима друштвеног живота и на свим нивоима. Насиље према женама присутно је у националном парламенту, у медијима, на тржишту рада, на радном месту, у институцијама где би требало да жене остваре социјалну или здравствену заштиту, присутно је у породици, у партнерским односима, тамо где би жене требало да се осећају безбедно и где треба да добију највећу подршку за остваривање својих потенцијала и благостања (Bošković, 2019).

7 Доступно на: https://www.paragraf.rs/propisi/posebni_protokol_o_postupanju_policijskih_sluzbenika_u_zastiti_maloletnih_lica_od_zlostavljanja_i_zanemarivanja.html

8 (2014) Посебни протокол за правосуђе у случајевима насиља над женама у породици и партнерским односима. Београд: Република Србија-Министарство правде и државне управе, број: 119-01-00130/2013-05, 14. 1

9 Занимљиво је да је овај Протокол донет годину дана пре доношења Општег протокола, док су остали посебни протоколи донети након 2011. године. Доступно на: <http://www.zdravlje.gov.rs/downloads/Zakoni/Ostalo/ProtokolMZRSZaZastituPostupanjeSaZenamaKojeSuIzlozeneNasilju.pdf>.

10 Документ је доступан на: <https://ravnopravnost.org.rs/wp-content/uploads/2018/08/Odluka-o-Programu-za-za%C5%A1titu-%C5%BEena-od-nasilja-u-porodici-i-u-partnerskim-odnosima-i-drugih-oblika-rodno-zasnovanog-nasilja-u-APV-za-period-2015-2020.-godina.doc>

Као што је већ речено наша држава се законима и стратешким документима обавезала да у циљу успостављања ефикасног система заштите жртава насиља у партнерском односу и у породици успостави континуирану мултисекторску сарадњу између институција које су носиоци система заштите. То подразумева да сарадњу треба да остваре установе социјалне заштите (посебно центри за социјални рад), полиције, тужилаштва, здравства. Све ове институције би требало да обезбеде да жртва насиља добије потребну подршку како би се охрабрила да прихвати помоћ и предузме кораке за осигурање безбедности. Запослени у свим установама у систему заштите и подршке женама жртвама насиља у породици имају обавезу да жртву обавесте о предузетим корацима и мерама, као и о правима које жртва има у свакој фази поступка.

У циљу усклађивања са Истанбулском конвенцијом¹¹ у Србији је 2015. године донет Правилник о ближим условима и стандардима за пружање услуге СОС телефона за жене са искуством насиља («Сл. гласник РС», бр. 93/2015), а 2016. године су усвојени Закон о изменама и допунама Кривичног законика («Сл. гласник РС», бр. 35/2019) и Закон о спречавању насиља у породици («Сл. гласник РС», бр. 94/2016). Закон о спречавању насиља у породици предвиђа најважније области и начине заштите жртава: увођење хитних мера заштите, процене безбедносних ризика, специјализације надлежних професионалаца, јединствене и централне (електронска) евиденције насиља у породици, као и увођење казних одредаба у случају непримењивања или опструирања примене закона.

Упркос успостављању нормативног, стратешког и институционалног одговора на насиље над женама, овај вид насиља је и даље широко распрострањен у Србији. Резултати Анкете о насиљу према женама у Србији, спроведеној 2018. године на репрезентативном узорку од 2023 жене показали су да је 62% жена доживело неки облик родно заснованог насиља након своје 15. године, да је 42% доживело сексуално узнемиравање, 22% физичко и/или сексуално насиље у партнерском односу или ван њега, а да је 11% жена имало је искуство прогањања.¹² Према званичним подацима Министарства правде Републике Србије укупан број жртава породичног насиља у јулу 2020. године био је

11 Правилник је донет у складу са чл. 24 Истанбулске конвенције. Правилник је доступан на: <https://www.pravno-informacioni.sistem.rs/SIGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/ministarstva/pravilnik/2015/93/1/reg>

12 Анкету о насиљу према женама спровео је ОЕБС – Добробит и безбедност жена, Србија – основни извештај. Београд: ОЕБС, 2019, стр. 21-33., доступно на: https://www.osce.org/files/f/documents/7/5/419756_1.pdf

1953, од чега је чак 1327 (94%) жртава женског пола над којима су насиље извршили мушкарци (Слика 1).

Слика 1:

Извор: <https://iskljucinasilje.rs/rs/statistika-juli-2020/>

Према подацима које је Министарство правде, изнело у медијима, укупан број жртава породичног насиља у 2020. године износио је 12.332, од чега су 8.924 жртве женског пола, односно 72,4 одсто.¹³ Озбиљан проблем у свим државама света представља и фемицид као специфичан облик убиства који је родно одређен (Humphries, 2009: 24). Студије показују да је најраспрострањенији фемицид од стране интимног партнера (Мршевић, 2014: 89). Током протеклих година забележен је велики број случајева фемицида у Србији (у просеку тај број се кретао од 20 до 40 случајева убиства жене од стране интимног партнера годишње!)¹⁴, што говори о томе да је неопходно много ефикасније спровођење одређених мера превенције и реаговања овај проблем и да држава мора да решава овај проблем применом начела дужне пажње. Научна истраживања посвећена теми фемицида нажалост пате од одређених методолошких ограничења која аутори објашњавају непостојањем базе података о фемициду и стандардизоване методологије у прикупљању и ажурирању података (Спасић и сар., 2017).

¹³ Више на страници: https://www.rtv.rs/sr_lat/drustvo/u-2020-11.000-slucajeva-porodicnog-nasilja-ubijeno-15-zena_1153692.html

¹⁴ Подаци организације „Мрежа Жене против насиља“, доступни су на: <http://www.zeneprotivnasilja.net/femicid-u-srbiji>

Према мишљењу неких истакнутих аутора у овој области постоје озбиљне тешкоће у примени законских механизма који би требало да на ефикасан начин зауставе и спрече понављање насиља над женама. Аутори разлоге за неуспех аргументују великим бројем неефикасних поступака, бројем одбачених кривичних пријава, великим бројем одустанака и одлагања кривичног гођења, чешћим изрицањем условних осуда без заштитног надзора (Petrušić, 2007; Jovanović, Simeunović-Patić, and Macanović, 2012). Следећа табела показује однос броја пријављених и осуђених за кривично дело насиље у породици, као и које су кривичне санкције најчешће изрицане у 2019. години за ово кривично дело (Табела 1.)

Табела 1: Број пријављених лица, број осуђених лица и врста изречене кривичне санкције за кривично дело насиље у породице у 2019. години

Кривично дело: Насиље у породици	Број						
Пријављена пунолетна лица	7308						
Изречена кривична санкција							
	Укупан број	Новчана казна	Затвор	Рад у јавном интересу	Условна осуда	Кућни затвор	Проглашен кривим, а ослобођен
Осуђена пунолетна лица	2627	12	628	12	1827	146	2

Извор: <https://www.stat.gov.rs/oblasti/pravosudje/>

Као што показују подаци у Табели 1. у 2019. години од 7308 пријављених пунолетних лица за кривично дело насиље у породици, само 2627 (око 36%) је осуђено. Најчешће изречена кривична санкција за насиље у породици у Србији била је условна осуда која је изречена у 69,5% случајева, казна затвора много ређе (24%), док су најређе изрицане кривичне санкције кућни затвор у 5,5% и новчана казна у само 0,5% случајева. Ови подаци не показују пол извршиоца кривичног дела, међутим према ранијим истраживањима врло је јасно да жене чине мали проценат укупног броја лица против којих су поднете кривичне пријаве за насиље у

породици у Србији – мање од 10%, као и да жене чине још мањи проценат укупног броја лица која су осуђена за насиље у породици (мање од 5%) (Константиновић Вилић и Петрушић, 2007).

Треба поменути и чињеницу да се о правим сразмерама насиља над женама не може говорити са сигурношћу с обзиром на то да у великом броју случајева жене не пријављују насиље ни једној институцији нити организацији. Многи аутори указују на значај потребе испитивања узрока непријављивања насиља или одустајања од судских поступака, као и искуства жртава у поступцима и процесима пред државним органима како би се умањили ефекти лошег институционалног поступања и заштите, што би директно утицало на већи број пријављених случајева (Ћорић, 2002., према Ignjatović, 2011, стр 35). Одређен допринос откривању распрострањености насиља над женама, као и карактеристикама породичног насиља дала су различита истраживања спроведена на националним репрезентативним узорцима. Тако резултати истраживања о насиљу над женама у Србији, коју је спровела Организација за европску безбедност и сарадњу (ОЕБС) показују да пет од шест испитаних жена сматра да је насиље над женама уобичајено, да је за више од трећине испитаница насиље врло учестала појава, да више од четвртине испитаница лично познаје неку женску особу која је била изложена насиљу. У истом истраживању скоро половина испитаних жена навела је да је доживела сексуално узнемиравање у неком тренутку од своје 15. године па надаље, 18% њих да је доживело такво искуство у последњих 12 месеци, око 10% жена изјавило је да су биле изложене сексуалном прогањању.¹⁵ Сличне податке налазимо и у Извештају Европске комисије за 2016. годину, о родно заснованом насиљу у земљама Европске уније: скоро три четвртине испитаника (74%) сматра да је насиље у породици уобичајено у њиховој земљи, једна четвртина каже да је веома често (25%), а додатних 49% каже да је прилично уобичајено.¹⁶ У ком стоји да је свака трећа жена у ЕУ старија од 15 година претрпела физичко и / или сексуално насиље, а свака друга била сексуално узнемиравана, као и да је око две од пет жена претрпело психолошко насиље, а једна од десет жена је предмет мрежног узнемиравања.¹⁷

Превенција и спречавање насиља над женама важно је питање

¹⁵ О истраживању више на: https://www.osce.org/files/f/documents/7/5/419756_1.pdf

¹⁶ Извештај доступан на: file:///C:/Users/djurd/Downloads/ebs_449_en.pdf 2021 Report on Gender Equality in the EU 05 March 2021

¹⁷ Агенција Европске уније за основна права, *Nasilje nad ženama: istraživanje širom EU*, 2014, стр. 21. Доступно на https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2014-vavsurvei-main-results-apr14_en.pdf.

за све државе на свету и то како у редовним тако и у време ванредних ситуација. Текућа светска криза изазвана пандемијом Covid-19 је допринела погоршању ситуације када је у питању породично насиље и насиље над женама. Наиме, подаци говоре да се насиље у породици над женама драстично повећало широм света током 2020. године. И ако је података још увек недовољно, неки извештаји указују на алармантна повећања насиља над женама.^{18 19} Поједини аутори помињу да је број случајева породичног насиља широм света повећан и до 50% (Campbell, 2020), у Француској, Кини, Сингапуру повећан је број пријава породичног насиља за више од 30% (Kaur & Koli, 2020). Постоје и докази о повећаном броју убистава жена повезаних са насиљем у породици (Grierson, 2020). Евидентно да је остајање у кући и забрана кретања током ванредног стања за жене које се налазе у насилним везама или су у опасности од злостављања, повећавало ризик од партнерског насиља, што се повезује са низом фактора, од којих су само неки: економски ризици, емоционална нестабилност повезана са катастрофом и смањене могућности за подршку (Ђурђевић, 2021, Peterman et al. 2020; Roesch et al., 2020; de Lima et al., 2020; Usher et al., 2020). Ауторке које су урадиле родну анализу одговора на Covid-19 у Србији истакле су, између осталог, да је од почетка ванредног стања био посебно тежак и небезбедан положај жена које су биле изложене партнерском насиљу, наводећи да нису креирана прилагођена решења за безбедно пријављивање насиља у мерама ограниченог кретања (Пајванчић и сар., 2020).

ЗАКЉУЧАК

Недвосмислено је да Република Србија, као чланица УН, Савета Европе и других међународних организација има обавезу да оствари *de facto* и *de jure* родну равноправност, уз обезбеђивање услова за једнаке могућности жена и мушкараца у свим областима живота и рада. С обзиром да је насиље у породици и у партнерским односима један од најраширенијих облика дискриминације жена отклањање овог вида насиља захтева унапређење свеобухватног нормативног, политичког и институционалног оквира у складу са ратификованом Конвенцијом Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици. Можемо

---

¹⁸ Доступно на: <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2020/4/statement-ed-phumzile-violence-against-women-during-pandemic>

¹⁹ Ndedi, A. A., and J. Kem. „Framework in ending violence against women and girls with the advent of the COVID 19 from an African perspective.“ SSRN J (2020).

рећи да је Србија остварила напредак по питању спровођења Истанбулске Конвенције и да постоји јасна одређеност да на даље спроводи мере превенције и спречавања насиља над женама у Републици Србији. Сматрамо да је у циљу даљег ефикаснијег спречавања свих облика насиља над женама и заштите жртава неопходно континуирано радити на обезбеђивању услова за примењивост свих законских норматива, сталном побољшању и проширењу сета услуга намењених за подршку женама жртвама свих облика насиља, спровођењу јавних кампања које ће имати за циљ промену превалентно патријархалних ставова и родних стереотипа и улагању сталних напора за повећање равноправног статуса жена у нашем друштву. С обзиром да је рок важења Националне стратегије за спречавање и сузбијање насиља над женама у породици и у партнерским односима истекао одавно, за очекивати је да ће усвајање нове Националне стратегије за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици за период 2021-2025 године, са Акционим планом за њено спровођење за период 2021-2023.године довести до значајнијих помака на плану спречавања и заштите од родно заснованог насиља према женама и насиља у породици, а у склопу свеукупне политике родне равноправности.²⁰

РЕФЕРЕНЦЕ

- Константиновић-Вилић, С., и Н. Петрушић. «Кривично дело насиља у породици—актуелна правосудна пракса у Београду и Нишу.» *Београд: Аутономни женски центар* (2007).
- Мрежа „Žene protiv nasilja“ [ŽPN]. Последњи приступ: 10.04.2021. <https://www.zeneprotivnasilja.net/femicid-u-srbiji>
- Министарство правде. Последњи приступ: 08.04.2021. <https://iskljucinasilje.rs/rs/statistika-juli-2020/>
- Правилник о ближим условима и стандардима за пружање услуге СОС телефона за жене са искуством насиља («Службени гласник РС», бр. 93/2015)
- Републички завод за статистику („Службени гласник РС“, бр. 44/14, 14/15, 54/15 и 96/15).
- Закон о потврђивању Конвенције Савета Европе о спречавању и борби

²⁰ У тренутку писања овог рада (април2021) Предлог Националне стратегије за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици за период од 2021. до 2025. године је прошао јавну расправу (од 11. до 30.03.2021), па се даље очекује да се сви пристигли предлози и сугестије којима се унапређује предложени текст Предлога националне стратегије уграде у коначни текст, који ће након тога ићи на усвајање.

- против насиља над женама и насиља у породици, Службени гласник РС – међународни уговори, бр. 12/2013.
- Закон о спречавању насиља у породици, Сл. гласник РС. Бр. 94 (2016)
- Закон о изменама и допунама Кривичног законика („Сл. гласник РС“, бр. 94/2016)
- Balić, Sandra, Deniza Divanović, and Neven Ricijaš. „Nasilje i ubojstva među intimnim partnerima.“ *Kriminologija i socijalna integracija-casopis za kriminologiju, penologiju i poremećaje u ponasanju* 9, no. 1-2 (2001): 71-84.
- Blagojević, Marina. „Мушки идентитети и насилје на Балкану.“ *Zeničke sveske-Casopis za društvenu fenomenologiju i kulturnu dijalogiku* 17 (2013): 98-110.
- Boskovic, Milica S., ed. *Globalization and Its Impact on Violence Against Vulnerable Groups*. IGI Global, 2019.
- Campbell, Andrew M. „An increasing risk of family violence during the Covid-19 pandemic: Strengthening community collaborations to save lives.“ *Forensic Science International: Reports* 2 (2020): 100089.
- Centers for Disease Control and Prevention. „National Centre for Injury Prevention and Control: Costs of IPV against women in the United States.“ *Centre for Disease Control and Prevention. Atlanta (GA)* (2003).
- de Lima, Caio Augusto, Paula Monikee Rezende Alves, Carla Jaciara Baraúna de Oliveira, Thaísa Rodrigues Nascimento de Oliveira, Katricia Beatriz Barbosa, Henrique Cardoso Marcene, and Stefan Vilges de Oliveira. „Letter to the editor: COVID-19: isolations, quarantines and domestic violence in rural areas.“ *SciMedicine Journal* 2, no. 1 (2020): 44-45.
- de l'Europe, Conseil. *Council of Europe Convention on Preventing and Combatting Violence Against Women and Domestic Violence: Istanbul, II. V. 2011*. Editions du Conseil de l'Europe, 2011.
- Dobash, R. Emerson, Russell P. Dobash, Kate Cavanagh, and Juanjo Medina-Ariza. „Lethal and nonlethal violence against an intimate female partner: Comparing male murderers to nonlethal abusers.“ *Violence against women* 13, no. 4 (2007): 329-353.
- Ђурђевић, Санја. *Породични односи у време пандемије*, Међународна научна конференција:ALOS 2020, Београд, Висока школа социјалног рада, 2021. Зборник апстраката:str:84
- European Union. Agency for Fundamental Rights. Последњи приступ: 10.03.2021 https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2014-vavsurvei-main-results-apr14_en.pdf.
- Grierson, Jamie. „Domestic abuse killings ‘more than double’ amid Covid-19 lockdown.“ *The Guardian* 15 (2020).
- Humphries, Drew, ed. *Women, violence, and the media: Readings in feminist criminology*. UPNE, 2009.
- Ignjatović, Tanja. *Nasilje prema ženama u intimnom partnerskom odnosu: model koordiniranog odgovora zajednice*. Rekonstrukcija Ženski fond,

2011.

- Jewkes, Rachel. „Intimate partner violence: causes and prevention.“ *The lancet* 359, no. 9315 (2002): 1423-1429.
- Jovanović, Slađana, Biljana Simeunović-Patić, and Vanja Macanović. „Krivičnopravni odgovor na nasilje u porodici u Vojvodini.“ *Novi Sad: Pokrajinski sekretarijat za rad, zapošljavanje i ravnopravnost polova* (2012).
- Jugović, Aleksandar, Jasenka Jugović, and Dragica Bogetić. „Socio-kulturni kontekst i karakteristike nasilja nad ženama u Srbiji.“ *Yearbook of the Faculty of Political Sciences/Godisnjak Fakultet Politickih Nauka Beograd* 10, no. 16 (2016).
- Kaur, Prabhjot, and Anupa Prashant Koli. „COVID-19 LOCKDOWN AND DOMESTIC VIOLENCE.“ *Journal of Critical Reviews* 7, no. 19 (2020): 3247-3255.
- Kim, Jim Yong. „Remarks at CARE Conference on Gender Equality, Washington, DC, March 5, 2014.“ (2014).
- Ministarstvo zdravlja (2011). Posebni protokol Ministarstva zdravlja Republike Srbije za zaštitu i postupanje sa ženama koje su izložene nasilju, Beograd.
- Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalne politike (2013). Posebni protokol o postupanju centra za socijalni rad – organa starateljstva u slučajevima nasilja u porodici i ženama u partnerskim odnosima, Beograd.
- Mreža “Žene protiv nasilja” (ŽPN) Poslednji pristup: 01.03.2021. <http://www.zeneprotivnasilja.net/femicid-u-srbiji>
- Mršević, Zorica. „Nasilje i mi–domaće nasilje u Republici Srpskoj.“ *Beograd: Institut društvenih nauka* (2014).
- National Center for Injury Prevention and Control (NCIPC) Последњи приступ: 10.04.2021. <https://www.cdc.gov/violenceprevention/pdf/ipvbook-a.pdf>
- Ndedi, A. A., and J. Kem. „Framework in ending violence against women and girls with the advent of the COVID 19 from an African perspective.“ *SSRN J* (2020).
- OSCE Mission to Serbia. Последњи приступ: 01.03.2021. Последњи приступ: 10.04.2021 <https://www.osce.org/mission-to-serbia>
- Pajvančić, Marijana, Nevena Petrušić, Sanja Nikolin, Aleksandra Vladislavljević, and Višnja Baćanović. „Rodna analiza odgovora na COVID-19.“ (2020) Последњи приступ: 08.04.2021. <https://www.osce.org/files/f/documents/3/9/459391.pdf>
- Petrušić, Nevena. „„Praćenje primene Konvencije o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW)“, Izveštavanje po Konvenciji o eliminaciji svih oblika diskriminacije nad ženama.“ (2007).
- Posebni protokol za pravosuđe u slučajevima nasilja nad ženama u porodici i partnerskim odnosima. Beograd: Republika Srbija-Ministarstvo pravde i državne uprave, 2014, broj: 119-01-00130/2013-05, 14. 1
- Roesch, Elisabeth, Avni Amin, Jhumka Gupta, and Claudia García-Moreno.

- „Violence against women during covid-19 pandemic restrictions.“ (2020). Spasić, Danijela, Dag Kolarević, i Zoran Luković. „Femicid u partnerskim odnosima.“ *Temida* 20, no. 3 (2017).
- Special Eurobarometer 449 - November 2016 “Gender-based violence” Report Linguistic version EN Catalogue number DS-01-16-901-EN-N ISBN 978-92-79-62608-1 doi:10.2838/009088 Последњи приступ: 01.03.2021. file:///C:/Users/djurd/Downloads/ebs_449_en.pdf
- Tanjug. 2021. „U 2020 - 11.000 slučajeva porodičnog nasilja, ubijeno 15 žena“ . 17. avgust 2020. https://www.rtv.rs/sr_lat/drustvo/u-2020-11.000-slucajeva-porodicnog-nasilja-ubijeno-15-zena_1153692.html (Tanjug, 2021)
- UN WOMEN: April 6, 2020. Phumzile Mlambo-Ngcuka, Executive Director of UN Women „*Violence against women and girls: the shadow pandemic*“ . Последњи приступ: 10.04.2021. <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2020/4/statement-ed-phumzile-violence-against-women-during-pandemic>
- Usher, Kim, Navjot Bhullar, Joanne Durkin, Naomi Gyamfi, and Debra Jackson. „Family violence and COVID-19: Increased vulnerability and reduced options for support.“ (2020): 549-552.
- Van Gelder, N., A. Peterman, A. Potts, M. O’Donnell, K. Thompson, N. Shah, and S. Oertelt-Prigione. „COVID-19: Reducing the risk of infection might increase the risk of intimate partner violence.“ *EClinicalMedicine* 21 (2020).
- Vlada Republike Srbije (2011). Opšti protokol o postupanju i saradnji ustanova, organa i organizacija u situacijama nasilja nad ženama u porodici i u partnerskom odnosu, Beograd.
- Westmarland, Nicole, and Hannah Bows. *Researching gender, violence and abuse: Theory, methods, action*. Routledge, 2018.
- World Health Organization. *Global and regional estimates of violence against women: prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence*. World Health Organization, 2013.

Ana Đurđević

*Goldsmiths, University of London, Social, Therapeutic and Community
Studies, UK*

Sanja Đurđević

The College of Social Work, Belgrade, Serbia

ANALYSIS OF NORMS AND PRACTICES FOR PREVENTING VIOLENCE AGAINST WOMEN IN SERBIA

Resume

Gender-based violence is considered one of the most widespread and drastic forms of violation of women's human rights and violation of human dignity and is one of the most common forms of discrimination against women. This paper focuses on presenting a set of internationally transferable standards important for the practice of social services with women affected by partner violence and to analyze national documents and guidelines for the actions of relevant institutions in cases of violence against women. The main hypothesis of the paper is that the adoption and ratification of international conventions, including the Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence, is an initial step towards achieving the principle of zero tolerance for violence and integrates this principle into national policies crucial for development society. This study showed that in the Republic of Serbia there is a legal and institutional framework for the prevention of violence against women, but that strategic measures and laws are not sufficiently effective, ie comprehensive and coordinated in protecting women from all forms of violence.

Keywords: gender-based violence, domestic violence.

---

* Овај рад је примљен 18. априла 2021. године, а прихваћен на састанку Редакције 20. јуна 2021. године.